

De polder en molen van Oukoop: het octrooi van 1642

D. Reyneveld
Linnaeusdreef 32, 3621 XW Breukelen

Inleiding

De ontginning Oukoop - mogelijk al in het jaar 1000 of zelfs nog daarvoor in gebruik - was één van de eerste, maar ook zo'n beetje de primitiefste die in onze omgeving werd uitgevoerd.¹

Er wordt aangenomen, dat deze ontginning teruggaat op moeras, dat door de overheid "in koop" werd uitgegeven ter ontginning.² De naam Oukoop, afkomstig van Oude Coop³ (zie Afbeelding 1), zou daaraan herinneren. Het is niet zeker of de naam Oude Coop toen betrekking had op het gehele gebied dat wij nu kennen als de polder Oukoop, of dat die alleen de ontginning ten noorden van de lijn Nieuwer Ter Aa - Bosdijk betrof (zie ook Afbeelding 4). Het laatste is het meest waarschijnlijk. In dat gebied liepen de sloten in oostelijke richting vrij uit in de Enge respectievelijk Kromme Angstel, die pas na 1642 van elkaar gescheiden werden door de dam bij de molen. Het kleinere gebied ten zuiden van de genoemde lijn toont een ten dele ander ontginningspatroon (op geen van de afbeeldingen duidelijk zichtbaar), dat gestart zou kunnen zijn vanuit Nieuwer Ter Aa of daaromtrent. Het wijst op de aanwezigheid van kleine particuliere of eenmanspolders, die later al dan niet uitgerust werden met eenvoudige watermolens. Deze ontwikkeling had echter niet meer dan lokale betekenis.

Hoewel de ontginning Oukoop vroeg in de geschiedenis aangevangen werd, is daar de natuurlijke afwatering gehandhaafd gebleven tot in de 17de eeuw. Door de combinatie van een geleidelijke daling van het landoppervlak, welke samenhang met de ontwatering, en de open verbinding tussen het Oukoopse land en de rivier werd Oukoop in de loop der eeuwen echter een gebied met een steeds moeizamer waterhuishouding.

Reeds in het begin van de 17de eeuw ging de eerste van de naburige polders over tot bepoldering en windmolenbemaling, waarna de andere geleidelijk volgden. De laatste waren de polders Demmerik en Oudhuizen, die op 22 maart 1632 de goedkeuring van de Staten van Utrecht op hun "octrooi" (= machtiging) ontvingen. Pas daarna begon men in de polder Oukoop voorbereidingen te treffen om eveneens een octrooi te verkrijgen.

Dit artikel gaat over de gebeurtenissen in de laatste jaren vóór 30 september 1642, de datum waarop de Staten van Utrecht als algemeen toezichthouder hun toestemming gaven om de polder Oukoop op te richten. Veel informatie daarover werd ontleend aan de tekst van het goedgekeurde octrooi, zodat dit artikel nogal waterstaatkundig getint is.

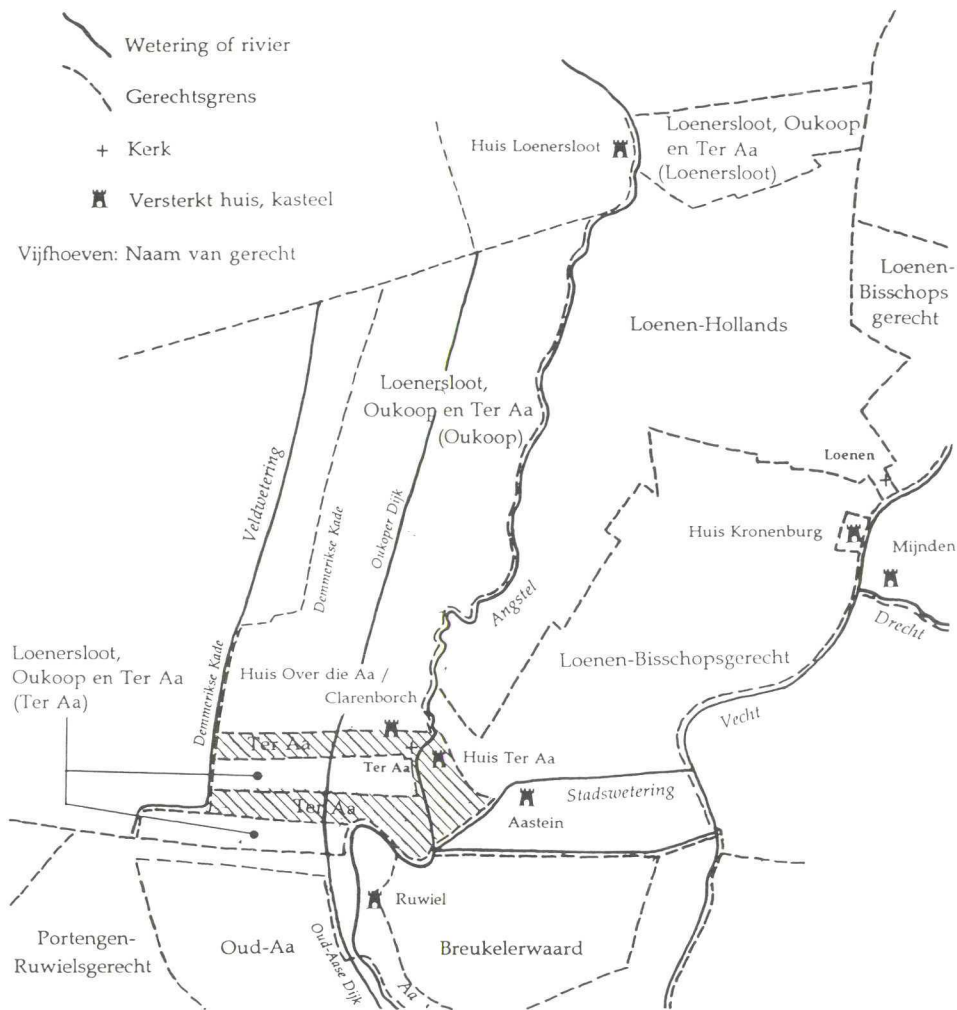
Om kennis te kunnen nemen van de gehele tekst van dit voor onze lokale geschiedschrijving belangrijke octrooi is de transcriptie daarvan als aanhangsel bij dit artikel afgedrukt. De regels zijn genummerd om verwijzingen vanuit de tekst van het artikel naar het octrooi te vereenvoudigen.

Tot 1642, het jaar waarin het octrooi van kracht werd, was er geen sprake van enige vorm van centrale waterstaatszorg in het gebied van Oukoop. Het is aannemelijk, dat waterstaatsproblemen toen ad hoc werden behandeld binnen de afzonderlijke gerechten⁴ (zie ook Afbeelding 2). Dat dit geleidelijk onvoldoende effectief werd, bewezen de schade en het ongemak, die door de landeigenaren en de bewoners werden ondervonden als gevolg van het binnendringende boezemwater uit de omgeving (zie regels 22 - 41).

Volgens Van Dales Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, 11de herziene druk, 1989, is de betekenis van het woord boezem, in waterstaattechnisch verband, als volgt: "het geheel

Afb. 2. De gerechten "Ter Aa" en "Loenersloot, Oukoop en Ter Aa" (ontleend aan Buitelaar, 1993, blz. 229). Het gearceerde gebied, dat het gerecht Ter Aa voorstelt, ligt ten dele in de polder Oukoop; de driehoek oostelijk van de Angstel ligt in de polder Het Honderd.

uit te slaan op de hoger liggende boezem. De boezem, die overal hetzelfde waterniveau of boezempeil heeft, dient niet alleen voor de opslag van het uitgeslagen polderwater, maar ook voor het transport ervan naar een punt waar het overtollige boezemwater kan worden geloosd, bijvoorbeeld naar zee door middel van uitwateringssluizen. De boezem heeft dus ook een bufferfunctie om de discontinuë toe- en afvoer van water op te vangen. Het geheel van polders en boezem moet omsloten zijn door een buitenwaterkering. Op deze schematische voorstelling zijn vele variaties mogelijk.

Toegepast op de polder Oukoop zonder kaden: Zodra het boezempeil hoger wordt dan het polderland gaat de polder dienst doen als toegevoegde boezemoppervlakte, dat wil zeggen de polder loopt onder.

Bij het octrooi van 30 september 1642,⁵ waarin de waterstaatszorg centraal staat (zie regels 174 - 177), gaven de Staten van Utrecht hun toestemming tot het uitvoeren van de waterstaatswerken die door de landeigenaren en bewoners, na goedkeuring door de ambachtsheren, waren voorgesteld. Ook het toezicht op het onderhoud werd geregeld (zie regels 159 - 163). De ambachtsheren behielden het recht van schouw, onder voorwaarden, die later werden vastgelegd in het schouwreglement.⁶

Op deze twee documenten - octrooi en schouwreglement - is gedurende vele jaren het waterstaatsbeleid van de polder Oukoop gebaseerd geweest.

Afb. 3. Oukoop en omgeving.⁹ Deze kaart geeft waterstaatkundige en bestuurlijke informatie. De Oukoper molen is weergegeven. Het patroon van de sloten is sterk vereenvoudigd, maar correct voor wat betreft de richting. Tussen Angstel en Vecht zijn de toenmalige grenzen tussen Holland en het Sticht zichtbaar.

Polder Oukoop en omgeving, geografisch

Om enig inzicht te verkrijgen in het terrein in en rond de polder Oukoop waarin de te bespreken gebeurtenissen zich afspeelden, is het nuttig en nodig eerst naar de landkaart te kijken (zie Afbeelding 1). Op deze kaart ligt Oude Coop, of Oukoop, ongeveer in het midden. Het is een langgerekt gebied,

noord-zuid georiënteerd en ongeveer rechthoekig van vorm.

Van de vier grenzen was alleen de westelijke een droge grens, zijnde de landscheiding tussen de polders Demmerik en Oukoop. De landscheiding maakte tevens deel uit van de ringkade om de polders Demmerik en Oudhuizen. De polder Demmerik werd, samen met de polder Oudhuizen, reeds vanaf 1632 bemalen.⁷ Zij maalden uit op de Geuzesloot, die deel uitmaakte van de boezem van Amstelland.⁸

Was er dus van deze zijde geen water te verwachten, anders was het gesteld aan de drie andere, natte zijden. De noordgrens werd gevormd door de Geuzesloot, vanaf de landscheiding, of Veenkade (zie Afbeelding 3),⁹ tot de Kromme Angstel (zie regels 56 - 57). Vandaar liep de oostgrens door de Kromme Angstel tot aan de Nieuwe Wetering, en vervolgens door de Enge Angstel tot Nieuwer Ter Aa. In 1642 lag daar de Dam ter Aa, of Botterdam (zie regels 135 - 136). De oostgrens volgde dan de Aa tot de Botersloot, of Bottertucht (zie Afbeelding 3 en ook regel 63). Tenslotte de zuidgrens, die liep door de Botersloot tot de landscheiding met Demmerik (zie regels 64 - 65).

Door de aanwezigheid van de Dam ter Aa werd het traject van Geuzesloot, Kromme Angstel, Enge Angstel, Aa en Botersloot in twee delen gedeeld. Het noordelijke deel (Geuzesloot - Kromme Angstel - Enge Angstel) behoorde tot de Amstellandboezem, het zuidelijke deel (Aa - Botersloot) tot de Heycopboezem. Na de bouw van de molen en de sluis, op het punt waar de Nieuwe Wetering samenkomt met de Kromme Angstel, veranderde de functie van de Enge Angstel van buitenboezem van Amstelland tot binnenboezem van de polder Oukoop.

Het gebied van de polder werd in twee ongelijke delen verdeeld door een weg die vanuit Ter Aa westwaarts liep naar de landscheiding met Demmerik (zie Afbeelding 1). Het is niet onwaarschijnlijk, dat die weg reeds ontstaan is tijdens de eerste ontginningswerkzaamheden. Het verkavelingspatroon van het land ten noorden van de weg wijst daarop. De sloten waterden in oostelijke richting rechtstreeks af op de Enge en de Kromme Angstel.¹

Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat deze weg dezelfde is als de kerkweg.¹⁰ In 1138 vergunde de bisschop van Utrecht "aan zijne getrouwen, die bij de A wonen" een kerk, te bouwen mede ten behoeve van "de bewoners van het nieuw ingedijkte land Demmerik".¹¹ Zowel Ter Aa als Demmerik moeten toen al vestigingen van enig belang geweest zijn, waartussen verkeer werd onderhouden. De kerkgang zal de wenselijkheid van een goed toezicht op de weg onderstreep hebben, en mede om die reden zal de heer van Ter Aa het recht van schouw verkregen hebben. Dit recht werd vernieuwd in 1670.¹²

Het land ten zuiden van de (kerk)weg, op kaarten meestal Kerklaan en Boschdijk genoemd, vertoont ten dele een west-oost-oriëntering van de sloten, maar het gebied rond Ter Aa wijst op een andere ontginningsvorm. Vermoedelijk zijn daar al in een vroeg stadium particuliere poldertjes ontstaan, die op de Aa en de Botersloot uitwaterden. Daarover later meer.

Vanaf de Geuzesloot loopt de Oukoper dijk zuidwaarts tot aan de Botersloot, en gaat vandaar verder onder de naam Oud Aase dijk tot aan de Grote Heycop. Oostelijk van de Oukoper dijk ligt de Oukoper wetering, eveneens vanaf de Geuzesloot, maar eindigend - op de kaarten - bij de Kerklaan, doch mogelijk verdergaand als uitwateringssloot tot waar nu het Laantje eindigt.

Wanneer de Oukoper wetering en dijk ontstaan zijn, is niet duidelijk. Op een kaart uit de 16de eeuw komt reeds bebouwing voor langs de Oukoper dijk (zie Afbeelding 4). De Oukoper wetering waterde uit op de Geuzesloot, terwijl lokaal verkeer te water daar gebruik kon maken van het verlaat, of de sluis (zie Afbeelding 1).

De Dam Ter Aa op de grens tussen de boezems van Heycop en Amstelland

De naam Heycop - in onze omgeving welbekend - vindt zijn oorsprong in het Waterschap "Heycop" genaamd "De Lange Vliet", en meer in het bijzon-

der in de polder Heycop, die daarvan deel uitmaakte. De polder Heycop lag zuidwest van Utrecht, en zuidelijk van de Leidse Rijn. Bij de instelling in 1385¹³ verkreeg het waterschap het recht van uitwatering op de Vecht en mocht daartoe een watergang graven, die onder de naam Heycop, of de Lange Vliet, samen met de Bijlevelt, bij Kockengen aankwam. De Bijlevelt liep daarna door in ongeveer noordwestelijke richting tot de Amstel. De Heycop boog bij Joostendam af richting Breukelen, kreeg de naam Grote Heycop van Joostendam tot Galgerwaard, kruiste daar de Aa¹⁴ en liep vervolgens verder onder de naam Kleine Heycop om via de Laantjessluis uit te monden in de Vecht.

In die tijd waren er belemmeringen in de Aa, die een vrije doorstroming door de Aa, vanaf Galgerwaard naar de Angstel - en dus Amstellandboezem - beletten. Het was echter wel het streven van het waterschap Heycop om zich deze doorgang te verschaffen, en zij zijn er inderdaad in het begin van de 15de eeuw, met medewerking van de heren van Ter Aa, in geslaagd, zij het voor korte duur. Het gevolg was dat lager gelegen polders in het gewest Holland onder water liepen. Als antwoord daarop lieten Abcoude en Vinkeveen, in overleg met de heer van Loenersloot, een nieuwe dam bij de kerk van Ter Aa leggen, waardoor de wateroverlast zich verplaatste naar de bewoners van Ter Aa, die daarop, omstreeks 1454, als uitweg voor het water de Stadswetering groeven naar de Vecht (waarbij ze vermoedelijk gebruik maakten van de oude, verlande bedding van de Aa). De Stadswetering loosde in de Vecht door een uitwateringssluisje tegenover Over-Holland.

Door deze gang van zaken had het waterschap een tweede uitgang naar de Vecht verkregen, maar men bleek daarmee niet tevreden te zijn. De volgende 150 jaar stonden nog in het teken van strijd - juridisch en anderszins - waarbij het offensief geleidelijk werd overgenomen door Amstelland.

De naam Amstelland komt in verschillende verbanden voor. Voor ons is vooral het waterschap Amstelland van belang, dat vóór 1524 bestond uit de steden Amsterdam en Weesp, en in het platteland van Ouderkerk, Amstelveen, Diemen en Weesperkarspel.¹⁵ Dit laaggelegen waterschap loosde op de Zuiderzee via de uitwateringssluizen in de Diemerzeedijk.

De boezem van Amstelland omvatte een veel groter gebied dan het waterschap Amstelland alleen. Dat bestond uit polders en waterschappen, elk met een eigen regime, maar zij hadden gemeen dat zij op de boezem van Amstelland mochten uitwateren, op voorwaarde dat zij geen vreemd water in hun gebied zouden toelaten. Het hele gebied, inclusief het waterschap Amstelland, werd omsloten door de Ring van Amstelland, de landscheiding die het water van buiten de Ring moest keren.¹⁶

Er bestond geen georganiseerd toezicht - met sancties - op het onderhoud en het dicht houden van de Ring, met het gevolg dat overal langs de Ring over kaden en dammen en door sluizen water in de Amstellandboezem "lekte". Onder leiding van Jan Banninck, raadsheer bij het Hof van Holland en grootgrondbezitter, werd daarom in 1520 een actie op gang gebracht, die in 1524 leidde tot een request van de ingelanden van het waterschap Amstelland aan Keizer Karel V, als graaf van Holland, om een heemraadschap voor de Ring van Amstelland in te stellen.¹⁷ Keizer Karel V gaf hieraan gevolg door middel van de ordonnantie van 27 september 1525, waarbij het toezicht op de Ring werd geregeld.

Het nieuw gevormde heemraadschap omvatte ook een stuk Stichts gebied, waar Keizer Karel V geen bevoegdheden had, reden waarom in de ordonnantie werd bepaald, dat de dijkgraaf en heemraden op Hollands gebied mochten schouwen, maar op Stichts gebied alleen visiteren. Gebreken moesten gerapporteerd worden aan de verantwoordelijke gerechten, die voor herstel zouden moeten zorgen. Indien dit niet gebeurde, mocht men in Holland als uiterste sanctie watergangen afdammen, zodat delen van Utrecht onder water zouden lopen. Het heeft tot begin 17de eeuw geduurd voordat deze ordonnantie door de partijen geaccepteerd en nageleefd werd.

De ordonnantie was ook van toepassing op de polder Oukoop, omdat zij onder de vlag van Loenersloot het recht hadden uit te wateren op de Amstellandboezem, in casu de Geuzesloot. Maar zij moesten dan ook zorgen dat geen vreemd water in de Amstellandboezem kon stromen; met andere woorden de Aa, eventueel de Angstel, moest dicht gehouden worden.

De inhoud van het octrooi

De opbouw van de tekst van het Oukoopse octrooi van 1642 vraagt enige toelichting, omdat de chronologische volgorde van gebeurtenissen daarin niet duidelijk tot uitdrukking komt.

Het interne besluit van ingelanden en bewoners om een plan te laten maken voor de noodzakelijke waterstaatkundige werken om de polder van een ringkade en bijbehorende kunstwerken te voorzien, was vermoedelijk vervat in de akte van 7 december 1636 (zie regels 43 - 47). De tekst daarvan heb ik niet kunnen achterhalen, maar uit het zinsverband van het octrooi zou opgemaakt kunnen worden, dat aan de poldermeesters - als adviescommissie - was gevraagd een plan op te stellen. De commissie bracht in ieder geval op 23 juni 1640 een verslag uit, waarin een beschrijving stond van de problemen en de schade als gevolg van de wateroverlast (regels 22 - 42) en een conceptplan voor te nemen maatregelen, technisch en bestuurlijk (regels 48 - 104). Leden van de commissie waren Elbert Dirckxz Hellingsh namens Loenersloot, Egbert Aertsz en Jan Cornelisz Oucooper namens Oukoop, en Henrick Martensz voor Ter Aa (regels 43 - 44). Het plan was door hun ondertekend, en ten bewijze van goedkeuring ook door Joost van Amstel van Mijnden, heer van Loenersloot (1633 - 1658).¹⁸

Het verslag werd aan de ingelanden en de bewoners voorgelegd, maar door hun niet goedgekeurd, omdat "verscheyde personen" van mening waren, dat men de polder van Oucoop "noch bequamer en profijtelijker soude kunnen maken". De verschillen van mening bleken dermate groot, dat men moest besluiten tot arbitrage.¹⁹ Als arbiters werden Gijsbert Schouten, kanunnik van het Kapittel van St. Jan, en Johan Verschuyr, schout te Breukelen, aangezocht.²⁰ Zij stelden zich als "onpartijdige" (regel 114) ter plaatse in de polder op de hoogte van de situatie en presenteerden op 1 maart 1642 (regels 166 - 167) een amendement op het plan van de poldermeesters, hetgeen per definitie zonder meer werd aanvaard (regels 168 - 171). Als poldermeesters ondertekenden Jan Cornelisz Oucooper, Egbert Aertsz en Elbert Dirckxs Hellingsh (regels 171 - 173). De naam van Henrick Martensz komt daarbij niet meer voor.

Op verzoek van de poldermeesters dienden Gijsbert Schouten en Johan Verschuyr daarna het request in bij de Staten van Utrecht, die het op 30 september 1642 goedkeurden (regels 174 - 192).

Voordat de Staten van Utrecht op 30 september 1642 hun toestemming gaven, vroegen zij op 24 augustus 1642 eerst nog om commentaar aan "schout ende gerechtslyuden van Nijnerodes ende Breuckelreweert St. Marien Gerechte tot Breuckelen".²¹ Deze antwoordden op 22 september 1642 geen bezwaar te hebben, omdat ". . . de bepolderinge van Oucoop ons in het alderminste noch schaedelijck noch vorderlijck can weesen, ende wij geene gemeenschap met haere uytwateringe en hebben, alsoo wij op de Vecht, ende sijlyuden op Amstellant uyt sullen wateren, gelijk wij oock geen gemeenschap en hebben met het water van [het Waterschap] Heycop ofte Lange Vliet, maer allenthalven met onse bijzondere watergangen onderscheyden sijn".²²

De waterstaatkundige werken

Oukoop was de laatste polder in de omgeving die overging tot molenbemaaling (regels 25 - 27). Naar de redenen voor het late begin moet men gissen. Het gebied behoorde niet tot een grote waterstaatsorganisatie (regel 24) en de grond was niet overwegend in kerkelijk bezit. Ingelanden en bewoners waren dus op eigen kracht aangewezen. Van naburige polders was geen steun te verwachten. De ringkade om Oukoop reduceerde immers de beschikbare boezemoppervlakte (regels 29 - 32). Tenslotte zou uit de aard van de inbreng van Gijsbert Schouten en Johan Verschuyr een gebrek aan kennis en bestuurlijke ervaring bij het polderbestuur afgeleid kunnen worden.

In het voorafgaande kwamen als doelstelling van de operatie twee hoofdpunten naar voren: ten eerste het eigen gebied beschermen tegen boezemwater van Heycop en Amstelland en ten tweede de Amstellandboezem beschermen tegen Heycopwater. Het plan van de poldermeesters (regels 51 - 104) en het amendement van de adviseurs (regels 112 - 164) in elkaar schuivend, krijgen we een beeld van hoe deze doelstelling gerealiseerd ging worden.

Langs de landgrens met Demmerik waren geen extra voorzieningen nodig. De landscheiding of Veenkade, zo genoemd in Afbeelding 3, was een hoger gebied.²³ Daaraan mocht Oukoop haar kaden in het noorden en in het zuiden aansluiten. Van de desbetreffende overeenkomst van 10 maart 1640 (regel 120) is mij de tekst niet bekend, maar er kwam ongetwijfeld in voor wat Oukoop voor deze gunst moest betalen.

De watergrens, beginnend in het noorden bij de landscheiding en eindigend in het zuiden bij dezelfde landscheiding, werd over de gehele lengte voorzien van een kade aan de polderzijde, behalve langs de Enge of Cleyne Angstel. Volgens de overeenkomst van 18 januari 1642²⁴ tussen de heren van Kroonenburg (Holland) en Loenersloot (Sticht) (regels 129 - 132) mocht Oukoop bij het begin van de Enge Angstel haar kade over een dam laten aansluiten op de kade van de polder Het Honderd. Deze kade liep, oostelijk van de Enge Angstel, door tot de Dam Ter Aa.

In de overeenkomst werd mede bepaald, dat in de dam door de Enge Angstel een schutsluis zou worden aangelegd (regels 132 - 135) en dat ten westen van de sluis, op grondgebied van Loenersloot, de molen zou worden gebouwd. Tussen de nieuwe dam in de Enge Angstel en de Dam Ter Aa ontstond zodoende een binnenboezem waarop een deel van de sloten rechtstreeks uitwaterde, en vanwaar de molen uitmaalde op de Amstelboezem, op het punt waar de Nieuwe Wetering uitliep in de Kromme Angstel. Belangrijk was, dat door de nieuwe dam een tweede afsluiting tegen Heycopwater werd verkregen.

De Oukoper wetering kreeg een grotere rol te vervullen, zowel voor waterafvoer als voor verkeer en vervoer te water. De wetering zou daartoe worden verbreed (regels 139 - 141) tot 14 voet (ca. 4,40 meter) en verdiept tot 5 voet (ca. 1,56 meter). Verder was een nieuwe schutsluis voorzien, in plaats van het bestaande verlaat bij de Geuzesloot. Deze zou dezelfde afmetingen krijgen als de nieuwe sluis bij de molen (regels 91 - 93 en 132 - 133), namelijk 11 voet breed (ca. 3,45 meter) en een kolk die lang genoeg was om een geladen Utrechtvaarder te kunnen schutten.

In de Oukoper dijk, naast de wetering, mochten zoveel bruggen of heulen gemaakt worden als nodig was voor een goede afwatering (regels 144 - 146).

Het octrooi vermeldt (regels 139 en 140), dat de Oukoper wetering verbreed en verdiept zou worden vanaf de Oukoper heul tot aan de "Cruyswech ter Aa, . . . die algereets aldaer in gebruyck is" en dat "mede tot gerieff van die van het Eyndt (regel 142) inden Cruyswech geleyt sal worden een brugge responderende op de Oucoper weteringe . . .". Elders wordt "het Eynde ter Aa" nog eens vermeld (regel 117).

Het is weinig aannemelijk, dat met de Cruysweg de Kerklaan werd bedoeld, omdat die geen nieuw "gerieff" zou verschaffen. Veeleer, aannemend dat met het Eyndt of Eynde het stukje bebouwing van Ter Aa zuidelijk van de Dam Ter Aa bedoeld werd, zou met de Cruysweg bedoeld kunnen zijn wat nu het Laantje heet. Deze weg zou inderdaad "die van het Eyndt" een kortere toegang geven tot de hoofdweg van de Geuzesloot tot Galgerwaard, langs de Oukoper dijk en de Oud Aase dijk.

Particuliere poldertjes

Er zijn enkele aanwijzingen die duiden op het bestaan van bemalen poldertjes ten zuiden van de lijn Kerklaan-Boschdijk.

Er mag op grond van het bovenstaande wel aangenomen worden, dat de poldertjes hebben bestaan, maar de momenteel beschikbare archiefgegevens zijn onvoldoende om de ligging ervan met enige zekerheid vast te stellen, behalve van het land van Cornelis Arisz en Cors Gijsen. Zonder daarvoor hier nu het bewijs te leveren mag aangenomen worden, dat het gaat om de meest zuidelijke witte strook, die aangeduid is met Loenersloot, Oukoop en Ter Aa (Ter Aa) (zie Afbeelding 2).

Gezocht: de Dieloff's wetering

In het octrooi komt een vermelding voor (regels 84 - 88) betreffende de aankoop van de Dieloff's wetering, "teneinde aldaar een geschikte windwatermolen te plaatsen en een verlaat aan te leggen met de vereiste breedte en diepte". Deze wetering hadden "zijlieden" van "die van Deenmercken" (= Demmerik) gekocht. Terugzoekend in het octrooi naar wie bedoeld werden met "zijlieden" lijkt het niet onaannemelijk dat het ging (zie regel 77 e.v.) om de Cathuysers, de eigenaars van de landen van Elbert Gijsbertsz cum suis gelegen ten zuiden van "de kerkck ter Aa langes de Aa". Dit zou dan de Dieloff's wetering plaatsen in een verband met de hierboven genoemde particuliere poldertjes.

De Dieloff's wetering is inderdaad door Demmerik verkocht, maar volgens een kastuk bij de eerste molenrekeningen van de polder Oukoop waren de kopers niet de Cathuysers maar wel het polderbestuur.

Uit het amendement van Gijsbert Schouten en Johan Verschuyr (regels 147 - 165) blijkt, dat zij concessies hebben moeten doen om het gebied ten zuiden van Nieuwer Ter Aa onder één noemer te brengen met het minder ver ontwikkelde gebied ten noorden van deze plaats. Een daarvan zou geweest kunnen zijn, dat de polder de koopverplichting van de Cathuysers zou overnemen.

Het is dus redelijk zeker dat de Dieloff's wetering heeft bestaan, maar waar die lag is allermist duidelijk. Het "opmaecken" (regel 164) is inderdaad gebeurd, als blijkt uit een post in een latere molenrekening. Daarin wordt als ligging van de Dieloff's wetering vermeld "vanden Oucofter dijck tot in den Anckter", wat - in tegenstelling tot het drie alinea's hiervoor uitgesproken vermoeden - meer wijst op het Oukoopse gebied ten noorden van Nieuwer Ter Aa. De betaling was gebaseerd op een lengte van ca. 488 meter.

Ik heb ook nog andere vermeldingen gezien, maar geen daarvan verschaftte mij een doorslaggevende aanwijzing. Daarvoor is dus meer onderzoek nodig. Of weet iemand onder de lezers waar die Dieloff's wetering precies lag?

Slotopmerking

In het bovenstaande is niet de gehele inhoud van het octrooi van 1642 ter sprake gekomen; er is een keuze gemaakt. Sommige feiten of gebeurtenissen dragen bij aan het totstandkomen van het octrooi; andere aan de uitvoering na 1642, of zelfs tot de latere instandhouding. Mogelijk is er in de toekomst gelegenheid om een artikel te schrijven over de uitvoering na 1642.

Noten

- 1 K. Heeringa, 1929. Bijdragen tot de geschiedenis der ontginningen van het Nedersticht. Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde, 6e reeks, deel 8, blz. 161 - 202, in het bijzonder blz. 163.
- 2 H. van der Linden, 1980. Bijdrage tot de rechtsgeschiedenis van de openlegging der Hollands-Utrechtse laagvlakte. Canaletto, Alphen aan den Rijn, 400 blz., in het bijzonder blz. 70 en 75 - 77.
- 3 Gedeelte van de kaart van Rijnland door Johannes Dou en Steven van Broeckhuysen, tweede uitgave, 1687, gebaseerd op de eerste uitgave van 1647. Vader, zoon en kleinzoon Dou zijn bekende landmeters en kaarttekenaars; de eerstgenoemde vervaardiger van deze kaart was de zoon (1615 - 1682). Hij kreeg een opleiding aan de Leidse universiteit en werd na de dood van zijn vader samen met Van Broeckhuysen aangesteld tot landmeter van Rijnland.
- 4 A.L.P. Buitelaar, 1993. De Stichtse Ministerialiteit en de ontginningen in de Utrechtse Vechtstreek. Uitgeverij Verloren, Hilversum, 440 blz., in het bijzonder blz. 227 - 233.

- 5 Waterschapsarchief Oukoop (Rijksarchief te Utrecht), nr. toegang 46 - 14, inv. nr. 1, authentieke copie.
- 6 Waterschapsarchief Oukoop, nr. toegang 46 - 14, inv. nr. 2, authentieke copie. Schouwreglement, goedgekeurd door de landeigenaars en bewoners "van de Oucooper en der Aase landen gelegen in de geregte van Loenresloot" op 28 november 1647, en door Gedeputeerde Staten van Utrecht op 14 november 1651.
- 7 C.W. Moorrees en P.J. Vermeulen, 1860. Mr. Johan van de Water's Groot Plakkaatboek van 's Lands van Utrecht aangevuld en vervolgd tot het jaar 1810. Kemink en Zoon, Utrecht, deel II, 778 blz., in het bijzonder blz. 367.
- 8 Archief van het Hoogheemraadschap van Amstelland (Hoogheemraadschap Amstel en Vecht te Ouderkerk aan de Amstel), inv. nr. 2, folio 17 verso en 18 recto. Request van "Denmark ende Outhuysen" aan "dijckgraeff ende heemraden van den grooten ring van Amstellant" om toestemming om met hun nieuwe windwatermolen op Amstelland uit te malen. Goedgekeurd 9 mei 1633.
- 9 Gedeelte van de kaart van Pieter Adriaansz Ketelaar (1769). Origineel in Algemeen Rijksarchief, 's Gravenhage, afd. kaarten en tekeningen, OSK/H50-3. Deze kaart is voor militaire doeleinden gemaakt en werd in verband daarmee nooit gepubliceerd.
- 10 Heeringa, 1929, blz. 165.
- 11 R.J. Zoethout, 1956. Album over kerk, dorp en omgeving van Ter Aa, samengesteld op verzoek van de Kerkvoogdij van de Nederlands Hervormde Gemeente van Nieuwer Ter Aa, blz. 6 en 7.
- 12 Archief Heerlijkheid Ter Aa (Rijksarchief te Utrecht), nr. toegang 105, inv. nr. 41. Request van Fredrik de Renesse van Moermont, heer van Zuylevelt, Ter Aa etc., als "rechthebbende tot schouwe over den kerkweg Ter Aa", aan de Staten van Utrecht om goedkeuring van een nieuwe schouwbrief voor de kerkweg van Ter Aa tot aan het gerecht van Oudhuizen. Volgens de schouwbrief begint de kerkweg bij de Jan Vuyrsen brug, loopt achter de kerk om, verder weer vanaf den rooster (?) naar Demmerik tot aan het gerecht van Oudhuizen. In de begeleidende brief verklaart Fredrik van Moermont, dat een nieuwe schouwbrief nodig is omdat de oude verloren is gegaan. De kerkweg verkeert in slechte staat en moet dringend gerepareerd en regelmatig geschouwd worden. Sommige inwoners van Demmerik kunnen "hun publicquen godsdienst niet gebruycken", terwijl andere alsmede die van Vinkeveen, Oudhuizen, Wilnis, Mijdrecht, Uithoorn, Kudelstaart, Blokland enz. "grotelijx geincommodeert" worden. Goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Utrecht op 12 oktober 1670 en door de Staten van Utrecht op 2 december 1670.
In het boek van Van Ittersum (zie noot 14) komt op de kaart bijlage B de Jan Vuursche brug voor, liggende over de Stadswetering in de nabijheid en noordelijk van (wat daar genoemd wordt) het Huis ter Aa. Dit was naar nu wordt aangenomen het Huis Aastein.
- 13 J. van de Water, Groot Utrechts Placaatboek, deel II. Vanaf blz. 129: Schouwbrief van bisschop Florens van Wevelikhoven voor de dijkgraaf en heemraden van de Waterschap van Heycop, genaamd De Lange Vliet. 7 december 1385. Vanaf blz. 131: Brief van bisschop Frederick van Blanckenheim, aangaande de schouw van De Lange Vliet.
- 14 F.A.R.A. van Ittersum, 1900. Het Waterschap "Heycop" genaamd "De Lange Vliet" voorheen en thans. Uitgegeven door en op last van het Waterschap "Heycop" genaamd "de Lange Vliet", Utrecht, Hoofdstuk I, in het bijzonder blz. 14 - 18.
- 15 J.P.A. Louman, 1982. "Roerende dat Heycoopwater ende Aemsterlant". Een Hollands-Utrechts waterstaatsgeskil en de instelling van het hoogheemraadschap van Amstelland, 1520 - 1527. Hollandse Studiën 12, uitgave van de Historische Vereniging Holland. Hoofdstuk 2, in het bijzonder blz. 120 en 121. (NB Correctie kaart blz. 122: "Stadswetering" te vervangen door "Nieuwe Wetering"; de Stadswetering is niet getekend.)
- 16 Inventaris van het Archief van het Hoogheemraadschap Amstelland, inleiding blz. IX: "De zorg voor het langs de Zuiderzee lopende gedeelte van de Ring berustte bij het Hoogheemraadschap van de Zeeburg en Diemerdijk".
- 17 Van Ittersum, 1900, bijlagen 1 en 2.
- 18 Over de relatie tussen het geslacht Van Amstel van Mijnden en de gerechts- of ambachtsheerlijkheid Loenersloot, Oukoop en Ter Aa, zie: A.A. Mantel, 1991. Het geslacht Van Mijnden en kasteel Ruwiel, 4. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 6, nr. 3, blz. 140 - 155, in het bijzonder blz. 151 - 152.
- 19 Waterschapsarchief Oukoop, nr. toegang 46 - 14, inv. nr. 3, Resolutien van de Polder. Request van de bewoners en ingelanden van Oukoop Loenersloots gerecht aan Joost van Amstel van Mijnden, heer van Loenersloot, Oukoop en Ter Aa, c.a. Goedgekeurd op 12 mei 1642.

- Als argument voor goedkeuring van het voorstel tot arbitrage en van de voorgedragen plannen is de noodkreet gebruikt, dat "vermits het aenparsen van't water de landen van Oucoop c.s. hoe langer hoe meer van de andere bij leggende polders onder water komen te leggen, ja sulx dat zij luyden in 't beste offte schoonste van de soomer dikmaels haer beesten moeten uyt het landt halen ende op stal brengen . . ." (vergelijk regels 8 - 9 en 27 - 28).
- 20 Gijsbert Schouten moet een ervaren bestuurder zijn geweest. In een lijst van kanunniken van St. Jan (Archieven Kapittel St. Jan [Rijksarchief te Utrecht], nr. toegang 22, inv. nr. 30) staat de volgende opsomming van zijn functies: "Groot Cameraar 1637, Klein Cameraar 1645, Heem Raad van de Lange Vliet 1655 en 1671, Fabriekmeester (= beheerder van een speciale kas voor bouw, onderhoud, inrichting en versiering van een kerk) 1655, Heemraad van de Deputaten Schouw 1656, Bailjuw van de Proostdije . . ., Heemraad van Bijlevelt 1664, Obijt (= overleden) 2 October 1678". Hij is na het Oukoope octrooi van 1642 nog jarenlang actief werkzaam geweest voor de polder en werd daarvoor ook betaald. Johan Verschuyr heeft zich na de goedkeuring van het octrooi teruggetrokken.
- 21 Over de gerechtsheerlijkheid Breukelerwaard (het ingepolderde deel van het gelijknamige riviereiland), die in het bezit was van het Kapittel van St. Marie te Utrecht, zie: A.A. Mantén, 1987. Het gerecht Breukelerwaard. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 2, nr. 3, blz. 107 - 118, en 1988, Breukelerwaard: als Middeleeuws landschap groter dan de bestuurlijke eenheid. Idem, jaargang 3, nr. 2, blz. 60 - 64.
- 22 Waterschapsarchief Oukoop, nr. toegang 46 - 14, inv. nr. 2, fol. 18 en 19. De verklaring van 22 september 1642 was mede ondertekend door Johan Verschuyr.
- 23 E.J. Rinsma, 1986. De Ronde Venen . . . een omgekeerde wereld. Canaletto, Alphen aan den Rijn, 283 blz., in het bijzonder blz. 28.
- 24 Waterschapsarchief Oukoop, nr. toegang 46 - 14, inv. nr. 2, De Resolutien van de Polder. Overeenkomst tussen Frans van Lijnden, heer van Kroonenburg, en Joost van Amstel van Mijnden, heer van Loenersloot, 18 januari 1642, oude stijl. Deze overeenkomst werd bewerkstelligd door Gijsbert Schouten en Johan Verschuyr.
- 25 Waterschapsarchief Oukoop, nr. toegang 46 - 14, inv. nr. 1. Overeenkomst tussen de geërfden en bewoners van Oukoop enerzijds, en Cornelis Adriaensz en Cors Gijzen anderzijds, 9 april 1646.

Aanhangsel

Letterlijke transcriptie van het octrooi om de Oukoper polder met een ringkade te omgeven, 23 juni 1640, nader uitgewerkt 1 maart 1642, en goedgekeurd 30 september 1642

- 1 Die Staten van den Lande van Utrecht, allen den geenen die desen sullen sien ofte
 2 hooren lesen, Saluyt. Alsoo Gijsbert Schouten, Canonick St. Jans t'Utrecht, ende
 3 Johan Verschuyr, schout tot Breuckelen, als last hebbende vande poldermeesters van
 4 Oucoop Loenresloots gerechte cum suis, ons bij requeste te kennen gegeven hebben,
 5 hoe dat alle de Dorpen vande Ronde Veenen in alle vleckén ende Dorpen, die daer
 6 ende omtrent leggen, soo wel in Hollandt als in dese provintie, inder tijt van Der-
 7 thien ofte Veerthien jaeren, haer selven hadden bepoldert, ende met watermoolens
 8 versien, omme haer landen soo veel doendelijcken was, tot allen tijt drooch ende
 9 boven waeter te houden, sulcx dat het landt van Oucoop tot noch toe alleenlijck onbe-
 10 poldert was blijven leggen, tot haer groote schaede ende verderff, ende genoegsaem
 11 tot haer aller ruyne, als breeder verhaelt was bij de acten ende contracten vanden
 12 23en Juny 1640 ende de naerdere wtspraecke ende verclaeringe van den 1en Martij
 13 1642 daer annex, die de gemeene ingelanden, ten eynde de bepolderinge voortginge,
 14 ende meerder schaede voorgecomen mochte werden, hadden aengegaen ende geap-
 15 probeert, met last aen de supplianten voornoemt omme daer op onse approbatie te ver-
 16 soucken, waeromme sij supplianten in de voorscreven qualite hun aen ons hadden
 17 geadresseert ende dienvolgens seer oitmoedelijck versocht, dat ons belieffde het
 18 voorscreven contract van bepolderinge, ende de naerder verclaeringe vandien alsoo

19 te approberen ende confirmeren, ende daer van verleenen onse brieven in forma.
 20 Luydende 't selve contract ende de naerder verclaeringe vandien van woorde te woor-
 21 de als volcht.

22 Alsoo de gemene geerffdens ende landtgenooten in Oucoop Loenresloots gerecht
 23 ende ten deele onder der Aa bij berichtinge ende oogenschijnnelijck bevonden ende
 24 vernomen hebben, dat die van Rijnlandt, Amsterlandt, Proostdije van St.Jan, ende
 25 mede hunne naegebuyren, die van Deenmercken, Vinckeven, Out Huysen, ende
 26 alle andere omtrent ende rontsom haer gelegen, haer met behoorlijcke polders ende
 27 waetermoolens hadden versien, omme die buyten waeteren te keeren, ende haere lan-
 28 den soewel des winters als des soomers drooch te moogen maecken, ende te houden,
 29 sulcx dat deselve alomme haere waeteren wtwerpende de landen onder Oucoop ende
 30 der Aa voorscreven onbeslooten, ende tusschen alle de voorscreven besloote polders
 31 gelegen sijnde, niet anders en condon dienen als tot eenen openen bosem, omme alle
 32 derselver wateren te ontfangen. Dat oock de buyten waeteren van jaer tot jaer bij ken-
 33 nelijcke ervarentheyt quamen te verswaeren, ende alsulcx, ten waere de voorscre-
 34 ven geerffdens haer mede quamen te versien, geschaepen was dat haere landen als
 35 met eenen gestaedigen vloet bedeckt sijnde onvruchtbaer soudon blijven, ende on-
 36 bequaem om hennip ende diergelijcke te mogen teelen, gelijk sulcx (Godt betert) al
 37 gereets niet dan te veel bevonden was, waervoor dan, ende vermits het ongebruyck
 38 van haere landen, sijluyden niet en soudon vermogen, nevens haere naegebuyren,
 39 haere ongelden ende der Heeren Staten penningen op te brengen, de thienden vanden
 40 Ambachtsheer grootelijcx worden vermindert ende int letste geheel tot nyet soudon
 41 comen te vervallen, omme welcke swaricheden te verhoeden, haere landen voor het
 42 aendringende waeter te beschermen, ende deselve in een goet gebruyck te mogen on-
 43 derhouden, waeren gecommiteert in Loenresloot Elbert Dirckx Hellingh, in Oucoop
 44 Egbert Aertsz ende Jan Cornelisz Oucoop, ende ter Aa Henrick Martensz, omme
 45 met advys ende consent vande Heeren Ambachtsheeren, yder in sijn bedrijve ende
 46 gerechte, te bevorderen een behoorlijcke bepolderinge volgens acte vanden 7en De-
 47 cembris 1636.

48 [1] Ingevolge van dien hadden sij gecommiteerdens opt goet behaegen vande wel-
 49 gemelte ambachtsheeren doen concipieren de naevolgende artyckelen omme bij haer
 50 Wel Edele gealtereert, geamplieert ofte geaprobert te werden naer behooren.

51 [2] Eerstelijck dat haere landen omringht ende beslooten sullen worden met een
 52 behoorlijcke kaede, soo hoogh ende breed als tot lants proffijt bevonden sal worden te
 53 behooren, met soodaenige schouwe van boeten ende breucken, als bij de heeren
 54 Ambachtsheeren in vougen voorscreven mette respective schouten ende poldermees-
 55 ters daerop gestelt sal worden.

56 [3] Welcke voorscreven kaede beginnen sal aende geusesloot vande Deen-
 57 mercker cade aff, nae den houck vanden Ancxster zuytwaerts aen, langhs den voor-
 58 screven Ancxster doorgaens aen den Engen Ancxster toe.

59 [4] Ende voorts langhs den engen Ancxster aende Oucoop sijde door het gerechte
 60 van der Aa bij de kerck aldaer.

61 [5] Vorders weder door het gerechte van Loenresloot aen het water de Aa tegens
 62 over Ruwel.

63 [6] De Aa langes westwaerts op tot de Bottertucht toe.

64 [7] Van daer al voorts westwaerts aen over de landen van Cornelis Arisz ende
 65 Cors Gijsen aen het Gerechte van Deenmercken toe.

66 [8] Ende dan vuyt den suyden langes den Deenmercker landtscheydinge tot
 67 aende Geuse sloot.

68 [9] Ende langes deselve weder tot opden houck vanden Ancxster toe.

69 [10] Waer mede als dan den ringh geslooten soude sijn.

70 [11] En yder sal de kaede maecken teynden op sijn landt, ende deselve tegens
 71 malcanderen aendammen op soodaenigen hoochte ende breete gelijk die bij ordre
 72 als vooren wtgegeven sullen worden, mits dat de lande in het midden gelegen ende
 73 aen geen eynden wt en comen, de voorste ofte achterste sullen helpen kaeden, ende ge-
 74 draegen naer advenant van hunne mergentaelen.

75 [12] Vorders dat anders de opgaende kaeden gemaect sullen worden tot gemeen-
 76 landts kosten, ende daer naer gehouffslaeght worden naer behooren.

77 [13] Wel verstaende dat de landen vande Cathuysers van Elbert Gijsbertsz cum so-
 78 cijs, gelegen boven de kerck ter Aa langes de Aa niet verder in 't gemeen gehouden
 79 sullen wesen te kaeden als op haere landen.

- 80 [14] Omme redenen dat sij alreede een kaede hebben gemaect tegens het opwaete-
81 ren van der Aa.
- 82 [15] Ende echter wel soo veel roeden kadijcx ende meer sullen hebben te onderhou-
83 den als yemandt anders naer advenant van hunne mergentaelen.
- 84 [16] Ende voorts om het voorscreven werck van bepolderinge tot meerder gerieff te
85 avanceren hadden sijlyuden van die van Deenmercken met believen van hunne
86 Ambachtsheeren vercregen de Dieloffs weteringe.
- 87 [17] Omme aldaer te stellen een bequaeme wyndtwaetermoolen, ende te leggen
88 een verlaet wijdt ende diep naer den eysch.
- 89 [18] Ofte anders op soodaenige bequame plaetse als bij de heeren Ambachtsheeren
90 en de meeste landtgenooten geraetsaem sal werden bevonden.
- 91 [19] Gelijck mede indien sulcx bij de heeren Ambachtsheeren geraetsaem sal
92 werden bevonden een verlaet geleyt soude worden bij Oucooper heul inde Oucooper
93 weeteringe.
- 94 [20] Omme door hetselve gelijck door het voorgaende het hoey te mogen aenhaelen,
95 het landt aen te maecken ende andersints tot de minste schade ende meeste profffijt
96 vande voorscreven polder.
- 97 [21] Eyntelijck sijn mede conditien dat die vande voorscreven polder haer sullen
98 behelpen mette Deenmercker kade.
- 99 [22] Daer aengeslooten sijnde ter tijt toe sijlyuden bij gelegentheyt anders bevin-
100 den sullen te behooren.
- 101 [23] Ende sullen opde schouwe van kaden, dammen, ende waetergangen bij de
102 Ambachtsheeren als boven is geseyt, schouten ende heemraeden soodaenige keuren
103 ende ordonnantien gemaect worden als men tallen tijden dienstich ende noodich
104 achten sal.
- 105 Lager stont: Aldus gedaen ende gepasseert bijde heeren Ambachtsheeren ende
106 respective gecommiteerden desen 23ste Juny zestien veertich ende was onderteyc-
107 kent Joost van Amstel van Mijnden, Elbert Dircxz Hellinck, Egbert Aertsz Schipper,
108 Jan Cornelisz, Hendrick Maertensz.
- 109 Onder stont: Naer collatie accordeert met sijnen principaele, gedaeteert ende on-
110 derteyckent als vooren in kennisse van mij, ende was onderteyckent Johan van
111 Steenre, notaris.
- 112 [24] Gesien bij ons ondergescrevenen seecker concept van bepolderinge voor die
113 van Loenresloot, Oucoop, ter Aa, van daete den 23ste Juny 1640 ende vorders versocht
114 sijnde omme ons (als onpartijdige) in loco te informeren ende naerder kennisse van
115 saecken te nemen, de gelegentheyt aldaer gesien, ende andersints ons bekent sijnde,
116 souden oordeelen dat den ommeringh van de voorscreven polder wel is geformeert,
117 ende dat oock die van het eynde ter Aa daer onder moeten werden gecompheendeert,
118 nietjegenstaende sijlyuden algereets met een cleyne waetermolen sijn versien, die
119 tot gemeen profffijt moet worden vercoft, ende het verlies gemeenderhandt gedraegen,
120 ende alsoo volgens contract van den 10en Meert 1640 die van Oucoop cum socijs ter
121 eenre met die van Deenmercken ter andere sijden overcomen ende geaccordeert wae-
122 ren, dat sij aen de noort ende suytsijde haere polder kaede mochten sluyten ende vast-
123 maecken aende kaede van Deenmercken, soo sal haerlyuder kaede beginnen van de
124 Deenmercker kaede benoorden langes de Geuse sloot tot aende Oucooper heul, alwaer
125 beneden de voorscreven heul ten oosten geslaegen ende geleyt sal worden een sluys
126 ofte verlaet, wijt elff stichtse voeten, met een colck soo langh dat een gelaeden utrecht-
127 vaerder daer in door mach schutten ende vaeren, gaende dan voorts de kaede van-
128 daer tot aenden Ancxter, ende langes deselve tot aenden Engen Ancxter aende nieu-
129 we weteringe, ende alsoo mede volgens contract tusschen de Wel Edele heeren van
130 Croonenburch ende Loenresloot van daete den 18en January 1642 beraempt, geaccor-
131 deert ende geconsenteert is, dat men de kaede van Oucoop vervolgens aende kaede
132 vant hondert mach sluyten. Soo sal men aldaer mede leggen een sluys in vougen als
133 aende Oucooper heul voorscreven in den Cleynten Ancxter, ende bewesten het voors-
134 creven verlaet op den grondt van Loenresloot sal stellen een bequame suffisante wae-
135 termoolen, sijnde daer mede de kaede vervolcht ende gesloten totten Botterdam in
136 het Dorp ter Aa toe, blijvende ende gaende voorts de kaede in soodaeniger vougen als
137 bij voorgaende contracte van bepolderinge van den 23en Juny 1640 beslooten en toege-
138 staen is.
- 139 Dat vorders de weteringe vande Oucooper heul tot aende Cruyswech ter Aa toe, die

140 algereets aldaer in gebruyck is, verwijt sal worden tot 14 voetten, die hoofden door-
 141 gaens op elf voeten, maete als vooren, diep op somer waeter vijff gelijcke voeten, dat
 142 mede tot gerieff van die van het Eyndt inden Cruyswech geleyt sal worden een brugge
 143 responderende opde Oucooper weteringe, omme met een praem ofte schuyt daer door te
 144 vaeren, ende haer waeter te mogen lossen, dat sij oock soo veel bruggen ofte heulen
 145 inden Oucooper dijck sullen mogen leggen, als sij tot wtlossing van 't water ende be-
 146 terschap vande landen bevinden sullen te behooren.

147 Ende wat aengaet de grieven ende beswaernissen geproponeert bij den Wel
 148 Edelen heere van der Aa ende Cornelis van Claerenburch, soudē verstaen, dat sij
 149 van de twintich mergen algereets bepoldert, met een molen versien sijnde, in allen
 150 oncosten ende polderlasten betaelen sullen halff gelt, maer bij aldien sij haer molen
 151 lieten vervallen ofte die niet meer en wilden gebruycken, dat sij van die tijt aff sul-
 152 len gelden ende betaelen vol meulengelt, gelijk andere gemeene buyrlanden al-
 153 daer. Ende dat vorders de voorscreven landen in geene kaeden sullen werden ge-
 154 houffslaecht, mits sij dan geene verstooringe sullen genieten voor haere moelen je-
 155 genwoordich ganckbaer sijnde. Dat oock de heere van der Aa met 4 a 5 mergen van
 156 Ael Meertens soodaenige vrijheyt sullen genieten bij die van het eynde als sijn Wel
 157 Edele tot noch toe genooten heeft. De lasten vande gestipuleerde vrijdom sal comen
 158 int gemeen over alle de landen inde polderinge gelegen. Ende dat de respective amb-
 159 bachtshereen sullen behouden ende hebben de schouwe op alle soodaenige waetergan-
 160 gen, bruggen ende heulen, kaeden, ende appendentien vandien, elcx in sijne juris-
 161 dictie, als aldaer geleyt ende gemaect sullen worden, mits oock dat de welgemelte
 162 heeren voor het verleenen van haer Octroy in eerlijcker en redelijcker wijse sullen
 163 moeten worden erkent. Blijvende voorts alle andere artyckelen soo van opmaecken
 164 van de Dieloffs weteringe tot een gemeene wtvaert als andersints volgens 't contract
 165 voorscreven in sijn geheel.

166 Aldus gedaen bij ons ondergescrevenen, den eersten Meert 1642. Was
 167 onderteyckent G. Schouten, Johan vander Schuyr.

168 Laeger stondt noch aldus: Wij ondergescrevenen poldermeesters verclaeren ons
 169 met den inhoudē van desen te genoegen ende te conformeren, versouckende vorders
 170 dat de voorscreven G. Schouten ende Verschuyr opt spoedichste hier op gelieven te ver-
 171 soucken approbatie daer sulcx behooren sal. Ten oirconde bij ons onderteyckent
 172 opden 27en Mey anno 1642 ende was onderteyckent Jan Cornelisz Oucooper, Egbert
 173 Aertsz, Elbert Dirxsz Hellinck.

174 [25] Doen te weten dat wij de voorscreven saecke overgemerckt, ende begerende
 175 overal in den lande van Utrecht opde wegen, waetergangen, kaeden, bruggen, sluy-
 176 sen, heulen ende dammen etc. met hetgene daer toe behoort, goede ende sorghvuldige
 177 toesight gedraegen te worden, ende den voorscreven contracte mette naerdere ver-
 178 claeringe vandien, soo die hier voorscreven staen, mitsgaders de vordere acten van
 179 verclaeringe ende onderrichtinge daer annex gesien, deselve geapprobeert ende ge-
 180 confirmiert hebben, gelijk wij die approberen ende confirmeren bij desen, ordonne-
 181 rende alle ende een yder, die sulcx aengaen ofte raecken mach hun daer naer te regu-
 182 leren. Ende off int gene voorscreven staet eenige duysterheyt werde gevonden, oock
 183 alteratie ende naerder versieninge werde gerequireert, daerinne willen wij dat de
 184 interpretatie, correctie ende alteratie oock voorder versieninge bij ons ofte onse ordi-
 185 naris gedeputeerden in der tijt sal worden gedaen. Edoch, alles voorbehoudens ende
 186 onvermindert een yders recht ende gerechticheyt.

187 Des t'oirconde hebben wij desen met onsen wthangenden segele, paraphure ende
 188 signaturē van onsen secretaris doen bevestigen.

189 Gegeven t'Utrecht den 30en Septembris 1642 ende was onderteyckent Johan Strick
 190 ut *supra*.

191 Laeger stondt ter ordonnantie van mijne voorscreven Heeren die Staten, ende was
 192 onderteykent Anth. van Hilten.

193
 194
 195
 196
 197

Naer collatie is deese bevonden te
 accorderen met sijne principaelē
 gescreven op francijn
 quod attestor rogatus
 S. de Wijs, notaris